

ADALÉKOK A DIÁKSZÓTÁRHOZ.

I.

Azt hisszük, alig van olvasónk, ki a legnagyobb érdeklődéssel ne kísérte volna lapunk ama számait, melyekben Dobos Károly értekezése a diáknyelvről és a diákszótár megjelent. A derek munka zárt — a «Tanulók Lapja» kiadásában — külön kötetben is napvilágot látott. Tudományos értéke és hatása kivülágik most abból a bírálatból, melyet *Tolnai Vilmos* írt róla az Egyetemes Philologiai Közlönybe, a legkiválóbb magyar szaklapba. *Tolnai Vilmos* következőképen nyilatkozik Dobos tanulmányáról:

«Munkája minálunk úttörő; míg külföldön a diáknyelvnek, valamint egyáltalán a diákéletnek már-már kis irodalma is van, addig néki úgy kellett összeszednie gyűjteményét tudományos és nem tudományos könyvekből, folyóiratokból, főljegyzésekből, saját tapasztalásából és mások közléséből. Egységes diáknyelvről természetesen nem szólhatunk; minden városnak, minden intézetnek, sőt talán minden osztálynak is megvan a maga külön nyelve, a mely egynehány általános, évtizedeken át megsontosodott kifejezéseken kívül évről-évre is módosul, változik. Leginkább ott fejlődik, a hol megvan az együttélés lehetősége: collegiumokban, internátusokban, kis városokban, hol a diáknak van értéke, hol ő az «arany-iffjúság»; nagy városok viszonyai nem kedveznek fejlődésének. Szókinése valóságos zsbivásár: a legképtelenebb metaforák és metonymiák, ferdtetések, csonkítások, megrogzított orthologiák vakmerő reologismuskok mellett, latin, görög, német, franczia, olasz, tót, oláh ragalmányok, maccaronicumok, phonetika, grammatika, syntaxis nélkül, következetes a következetlenségben, pajkos, csintalan, csipős és humoros, szóval az örökké jökvő, ezer szorongás közt is ezer csínyen töprengő diákság hí tükre és képe mása: változatosságra talán csak a tolvajnyelv vetekedhet vele, csakhogy ebben nincs meg a diáknyelv ártatlan lumora, pezsgő vére. Azt hiszem, alig van mulatságosabb tudományos könyv ennél a füzetnél, feléled a mult ezer apró története, a mikor nem *mi* voltunk a professorok. Teljessé természetesen az a szótár még kevésbbé lehet, mint más, hisz a diáknyelvet még inkább gyarapítja az idő, a pillanatnyi ötlet, mint más csoportnyelvet. Hancu azért még igen sok anyagot lehet meríteni Jókain kívül, a kit Dobos felhasznál, más íróinkból is, pl. Vas Gereben, Baksay Sándor, Gaál Mózes írásaiból, sok adomagyűjteményünkben, az iskolák régibb jegyzőkönyveiből, a gyűjtést ki kellene terjeszteni lehetőleg az összes középiskolákra: nagyobb tért lehetne szentelni a sajátképen való diákjátékok nyelvécnek (a labdázáson kívül is), hadl rajzolódjék meg a magyar diák természetrajza, a mi nélkül eddig többé-kevésbbé szűkölködünk».

A jökvő szótárt maga *Tolnai Vilmos* is megszerzi egynehány adattal, melyeket itt sorolunk fel:

Balhaszorítás: az órákzben magoló diákat a padban kétfelől közrevezsík s háttal neki fordulva szorítják. (Arad.) *Cerberus, Cerbera*: pedellus és pedellusné (*pedella*). (Pozsony.) *Pipa*: lefözés; fokozatai: *nagy-pipa, re-pipa, contra-pipa, csibuk*; leföz valakit: *rául a képvére*. *Júdás*: áruló, feladó. (Arad.) *Kenyeres*: egy kosztan lévök. (Pozsony.) *Jezsuita*: alattomos, tanárnak hízelgő, társait megvető diák. *Lemadzagol*: lekötelez. *Leczáföl*: leföz. *Orült spanyol*: bolond. (Arad.) *Pofázik*: tüntetőleg első padban ül, hogy a tanár megösmérje. (Budapesti egyetem.) *Rieset nép-ség*: vegyes, kevert, össze nem tartozó diákság egy-egy

osztályban. (Szegszárd.) *Szalmázik*: tudás nélkü, *hasból beszél*. *Vadászik*: a ki csak akkor tanul, ha *büzik neki*, hogy kihíjják. (Pozsony.) *Sözni*: labdával ütni. *Veres pecsenye*: péntek delután mindegyikünk zsebetett kézzel járt az osztályban, különben *veres pecsenyét* kapott, rácsaptak. (Arad.) *Szende ifjú*: ostoba, buta. (Pozsony.) *Guba*: virgács. (Debreczen, mult század.) *Polgári kimenő*: muri, nagy körhelyekeds. (Budapesti egyetem.) *Czipa*: csirke. *Vigil*: ör. *Suggó*: parittya. (Igló.) *Barbár*: görög-pótlós, (általános).

«Ezzel a jökvéansággal mamod izmertető sorimat: nőjön nagyra ez a jökvő kis szótár, a tudomány hasznára s minden jóhumorú tanár (meg diák gyönyörűségére!»

ADALÉKOK A DIÁKSZÓTÁRHOZ.

II.

A mi diákjaink gondoskodnak róla, hogy e jókíván-
ság mentül előbb teljesejék.

Szpolárich Lajos főlegyházi és *Kun* Zoltán sáros-
pataki főgimnáziumi tanulók szép diákszótár gyűjté-
ményt küldöttek be nekünk, merő olyan szólásokat,
melyek a lapunkban megjelent «Diákszótár»-ban nem
fordulnak elő. *Dobos* Károly tanár úr, a diáknyelv
írója, valóban sajnálatja, hogy e két gyűjtemény —
melyeket értékessé tesz azon körülmény is, hogy tös-
gyökeres régi diákárosokból kerültek ki — munká-
jának befejezte után érkezett meg. A «Tanulók
Lapjái»-nak hasábjai ezután is befogadják a gyűjté-
seket.

A főlegyházi diákszavak a következők: *befü-
tyülni* = szekundát kapni; *blutol* = ha valami
rosszul üt ki; *brillirozni* = feszíteni; v. ő feszít, mint
kőlyök kutya az ugarban; *feszít*, mint két krumpli
egy zsákban; *csipogni* = hiába sokat beszélni; *domi-
nózni* = falbaverós labda-játék; e név valószínűleg
onnét származik, hogy régezte azt kiáltották: *domine*
pl. *Nagy!* s ekkor a nagy nevű fiúnak kellett meg-
kapni a lapdát; *ekszkuzátni* = ha a diák előzetesen
kimentti magát, hogy a leczkét nem tanulhatta meg;
fellábra állítani = valakinek bukását a vizsgától
függővé tenni; *fűjni* = a leczkét szórul-szóra elmon-
dani; *hetes* = a ki az osztálykönyvre vagy a torna-
könyvben felügyel, hivatala egy hétig tart; *kaszár-
nya* = a hol több diák kósztol és minden ilyen
«kaszárnya» el van nevezve vagy a házigazdáról,
vagy valamelyik diák nevről; *kiguberátni* = a kár-

tyánál a pénzt kiegészíteni; *klózi* = hosszú sváb
diák; *kocsnárost játszani* = minden fiú fúr magának
a földbe egy lyukat sorba, a «kocsnárosok» gurítják
fölötte a lapdát, s a kiébe belegurul, az fölkapja s
megdob vele valakit. Ha eltalálja, akkor a megdobott-
nak, ha nem, akkor a maga lyukába ejtenek egy
kavicsot, míg a lyuk meg nem telik. Ez esetben az
illető «kiveszt»; *likker* = játszásra való apró kő-
vagy üveggyölyöbis; *magánszünetet tartani* = nehéz
leczke miatt otthon maradni; *megváltás harangja* =
csengetyű; *mitugrisz* = kis diák; *morgó* = képez-
dész; *nyögni* vagy *makogni* = nagynehezen elmon-
dani a leczkét; *pikkje van rá* = ha a tanár a diákra
haragszik; *patent* = (v. ő. magyar királyi, angol ész)
ha valami nagyszerűen üt ki; *elpuszkázni* = elrontani
a kalkulust; *sédátor* = leczkekérdő; *spanyol nem*
vagyok = nem vagyok bolond; *strájkolni* = valamit
közösen nem tanulni; a képezdészeknél, ha a negyed-
évesek valamennyien ki akarnak maradni; *szenny-
es, szenvedélyes karaktered be van iktatva a könyvbe* =
ha valaki osztálykönyvi, vagy az önképzőkörben
jegyzőkönyvi megrovást kap; *tiplözni* = «likker-
kel» játszani; *tipló-tapló* = likkerezés közben mond-
ják; *zónázni* = kontóra vásárolni, v. a vizsgákon
kegyelemből átcsásznai; *nem ettem viselt kefet* (vagy
bontó-fésűt) = nem vagyok bolond; *püff neki Bely-
rád* = balul ütött ki, pórul járt.

Kiválóan józú humor nyilatkozik meg a sáros-
pataki diákműszókban, melyet beküldjük ilyetén-
képen fűzött koszorúba: *kopó* = a főiskola háznagya,
kinek kötelessége bizonyos esteken a vendéglőkbe,
koresmákba ellátogatni, vajjon nincsenek-e ott a tila-
lom ellenére diákok; *csiriz* = a konviktusai rántott
mártás; *paczal* = a pedellus csúfneve; *supinum* =
egyértelmű a gerundiummal. furkós-bot; *marcsi* =
privátháznál levő kenyér; *trilla, tehén-lógós, Krisztus*
huszárja = theologusok gúnyneve; *post festre venni*
vmít = ünnep utánra hitelezni; *nyíllalji* = hús, az
állat oldalából; *pikheres* = kellőleg meg nem sült
kenyér; *maróidizni* = bejelenteni a tanárnak, hogy
ezen vagy azon okból nem készült; *csiz* = mester-
legények gúnyneve; *göres, löcs* = krajcár; *kam-
ner* = lakótárs; *kelepelni* = a leczkét minden érte-
lem nélkül elmondani; *dudva-tan* = növénytan;
dög-tan = állattan; *dárdás, mendír* (mendikáns
változata) = kisdiaák; *frájer, káplár, fírer* = az, a
kinek bizonyos tárgyból 1, 2, 3 szekundája van;
bitanglé = kőményagos leves; *peczkás* = a konvik-
tus felszolgáló gyerek; *patti* = pattogatott kukorica;
érti a flabiscitkát = érti a dolgot; *elfinakol*,
felcsap, felvág = megver; *füstös, kormos, pisztoly*,
puska, ágyú, tukarmány = klasszikusok magyar
fordítása; *szecska* = savanyú káposzta nyersen;
befagyni = belesülni valamibe.

A ki még pótlékokkal akarna a «Diákszótár»-hoz
járulni, juttassa el gyűjtését lapunk szerkesztőségé-
hez.